

Душан Стојковић

ПЕСНИЧКИ ТРИПТИХ ОБРЕНА РИСТИЋА

Обрен Ристић: *-Венац Творцу*, Апостроф Београд и Књижевни клуб „Бранко Миљковић“ Књажевац, Едиција Крајински књижевни круг, 2009
-Господ је велико поета/The Lord is a Great Bard, Матична библиотека „Љубомир Ненадовић“ Ваљево, српско-енглеско издање, 2009
-Узнемирени су свети ратници, Књижевно друштво Свети Сава Београд, друго издање, 2008

Када се појави друго издање једне песничке збирке (у питању је збирка *Узнемирени су свети ратници Обрена Ристића*) морамо се истински обрадовати. Довољан је то знак да се у временима када се уопште мало чита, а песничке књиге ни сами песници не узимају у руке, пред нама налази песник који се чита. Чита се јер има, и уме, много тога да нам каже.

Обрен Ристић ме у многоме подсећа на нашег знаменитог песника с почетка прошлога века – Милана Ракића. Као и Ракић, он пише полако, стрпљиво, цизелирано, само онда када има шта да напише. Не јури он песме, оне јуре њега. Можда га ретко стижу, али када то учине можемо бити сигурни да су постале оно што треба да буду – песме. Нема у његовом песништву нимало наметљиве позе, фразирања, општих места који су досадили и Богу, и народу, и реткој читалачкој публици. Изузетни су у нашој савременој поезији песници који писању поезије приступају плански. Аутор о којем пишемо то чини. Његове збирке, у којима има поновљених песама из ранијих, заправо су једна једина књига, унапред коначна. Убеђен сам да ће она коначна бити и по вредностима које нашој савременој лирици доноси.

Ристић је модеран песник који се клони свих нападних модернизма. У самом срцу његове поезије и поетике налазимо: својеврсни имажинизам; прецизне а притом и онеобичене песничке слике; пажљиво пласирану иронију; опевано отуђење; песму која се састоји из узастопних поетских севања, лирских снимака; разбокорену асоцијативност; амбивалентност на значењској равни; вешту, "распрскавајућу", поенту. Лирски "канибализам" Обрена Ристића је специфичан. Његове песме, настале као симбиотичко обједињавање, не ретко и синестезијско, сензација које добијамо уз помоћ свих чула којима располажемо, налик су на велика уста способна да прогутају и у себе увуку све на шта налете. Нема гадљивости: и историја, и политика су тема. Праву критичку поезију замишљамо управо овако каква Ристићева несумњиво јесте: пева се о болном тако да боли и онога ко пише и онога ко чита. То и окрепљује и лечи. Не сме се порећи *етичка*, рецимо слободно и моралистичка (притом то није ни у каквој вези са огољеном тенденциозношћу и голим паролаштвом многих данас признатих песника), димензија песама о којима размишљамо.

Песник разапиње широко, и временски далеко, историјско платно. Његово песништво је прави историјски полигон којим врве многобројни ликови а збива се на најразличитијим, лирским нитима повезаним, просторима. Уз Богородицу која се успутно спомиње, Ристић често апострофира самога Господа. Његово песништво, не ретко, трагично је призивање Бога, покадшто и крик и вапај, понекад покушај "дијалога" са Свевишњим, најчешће молитвена обраћања Творцу. Спомињући толике манастире и

свече, певајући крепко о нашој повесници, опевајући и нашу светачку историју, Ристић *Србију* претвара у *Светију*. Она је његов, и наш, једини дом, права патријархална кућа у којој су на окупу, поред крста часног и огњишта, кућне змије испод прага, вериге, наши преци, ми сами и читаво наше потомство (народ за песму створен; славан и горак у исти мах, родослов као песмослов).

У своје песничко коло, као прави *poeta doctus*, Ристић призива (служећи се отворено цитатима, алудирајући на поједине писце и њихова остварења, будећи асоцијације, стваралачки полемишући са европском и нашом уметничком традицијом) многобројне ствараоце, нудећи нам свој *избор по сродности*, стварајући *елиотовски* своју традицију, а он и они (нипошто сасвим случајно, у Ристићеву песништву, осим Ја, налазимо и Ми) *спуштају нас у ноћ дугу!* ("Ноћ дуга, веома дуга"). Песник који је Ристићу очигледно најдражи, иако су њихове поетике еонима далеко, свакако је трагични Бранко Миљковић.

Ристић задржава интерпункцијске знаке. Клони се риме. Избегава, посебно нападне, стилске фигуре, те је његова поезија свесно, максимално ефектно, ако тако може да се каже – *посна*. Ту и тамо, посегне за рефреном. Слободно се "приближава" прозном, искушавајући колико поезија сме то да чини а да се не преточи у прозни дискурс. Пуни песме реалијама, али их и, онеобичено и симболички, "отвара". Служи се хумором у траговима, често у комбинацији с иронијом, као, на пример, у стиху *Кеопс је посетио наше мало место* ("По Кеопсу, вечно").

Ристићеве песме налик су на лирске монаде. Свака је заокружен лирски космос који се уклапа у шири – збирку. Већ сада се може рећи да наш песник пише једну јединствену, архитектонски пројектовану, књигу, налик на ону коју је створио Момчило Настасијевић. Његова поезија зрачи исконском снагом. Намерно је у – бога. Стварно је у Бога.

Ове године појавиле су се две књиге песника о којем пишемо. Оне га коначно устоличују као врсног песника којег ниједна озбиљна антологија српске лирике не би смела да заобиђе ни по коју цену, осим по цену властите штете. *Господ је велики поета* (Матична библиотека „Љубомир Ненадовић“, Ваљево, 2009) избор је од двадесет песама (све су биране по највишем могућем – антологијском – критеријуму) са упоредним преводом Иване Пантелић на енглески језик. Том књигом Обрен Ристић постаје оно што је потајице, и дотад / досад био – и наш и светски песник. Та збирка показује оно што би требало да буде аксиом наше актуалне књижевне историје: значајне песнике требало би, без икаквих уступака и лажне бољивости, приказивати, концентровано, с најбољим што имају да понуде својим читаоцима, књижевној критици и будућој историји наше књижевности. Увек је боље оно што је, пробрано, тање. Уосталом, и најзначајнији песници остају да трају само понеким песмама, ма колико их иначе написали током свог стваралачког века. Обрен Ристић, поновимо то још једном (понављање се и назива тако што се нека истина опетује), песник је који пише веома споро и веома добро. Сасвим је могуће да је квалитет његових песама производ њиховог дубоког и истинског одлежавања у песниковој души, сазревања.

Ове године, нетом, угледао је светлост дана и, дуго ношени и дорађивани, сонетни венац насловљен *Венац Творцу*. Сонетни венац је од ренесансе, а посебно од тренутка када се појавио маестрални Франца Прешерна, најбољи у свеколикој светској лирици (усто и дело које се налази у самом врху европског романтизма уопште), мајсторско писмо којим

мештри песниковања оверавају своје дело и куцају на врата будућности. Сонетни венац се не може писати са остатком: или је врхунско остварење, или га уопште нема. Форма је то која не допушта ни тренутни дремеж. *Венац Творцу*, са Његошевим мотом „Ах, красоту небеског воинства / смртни никад постићи не може!“, Обрен Ристић је стваралачки одсањао. Тренутком свог појављивања он постаје књижевна чињеница са којом ће се слична будућа остварења самеравати. Ристић се није приклонио сасвим, традиционалном, прецизно и чврсто до максимума складаном, Прешерновом *Сонетном венцу*. Ближи су му били, кудикамо раздешенији и слободнији, *Трагични сонети* Бранка Миљковића. Ристићев стих је у распону од дванаестерца до шеснаестерца, с тим што дужи стихови доминирају. Његов сонетни винац лишен је свих интерпункцијских знакова. Рима у терцетима је „помична“. У катренима нема четвороструко римованих стихова и уобичајена је следећа, обгрљена рима: абба вггв (од ње се одступа само у четвртом, петом и четрнаестом сонету, али и у, повлашћеном, магистралу: абба вгвг). Сонети су условно речено насловљени: као њихов наслов појављује им се први стих. Чести су, ракићевски сливени, анжамбмани. Песник је мајстор поређења. Доминира, међутим, као што се може очекивати од песника модерног песничког усмерења, метафора. Његов сонетни венац спада у духовну лирику највише врсте. Огледало у којем се зрцали наша је средњовековна поезија још увек нецењена онолико колико заслужује, свакако по вредности упоредива са нашом усменом лириком, незаслужено прецењеном у односу на њу. Ристићев сонетни венац крцат је архаичних, углавном средњовековних, речи и синтагми: *благвест; благопријатнији; божје јасле; вавек; венац; вознесен; гласје; жизн; житије; звездоносац; клепало; красота; крепити; неимар; неимарство; отац небески; поет; самосудни; светлоносац; смиренољубље; угодник; удивљење; ходити; тијо; тиховање; целиван; часна трпеца*. Речи-теме (неке, готово обавезно, почињу великим словом) су: лира; мајстор; Књига; Песма; Знак; Слово; анђели; фреска; причешће. Издвајају се: *истина* и *лепота*. Ту је и неколико, функционално употребљених, деминутива (нпр. *зрачак*) и аугментатива (нпр. *клицурина*). Једна реч је, потенцијални, неологизам: *густити се*. Неколике синтагме и песничке слике вреди запамтити због њиховог метафоричког набоја: „године мрклине“; „слово записује чојство“; „ливење звука“ (томићевска синтагма; звоно, и за Рада Томића и за Обрена Ристића, симболичка је замена за песму); „химну жита у класју“; „завичај сричем“; „сунчану меку вуну“; „Одисеј сам, враћам се уз тмине и дубине века“; „Душа се у тишину спустила“. Исто важи и за сјајну игру речи: „песму песни песмом“.

Сам песник назива често своје дело посланицом. Из њега бије нешто, истовремено, старинско (у значењу: древно) и свечано. Као да лирски шушти дах тамјана. Писало се ово дело тако што га је песник заДушио. Ова „песма над песмама“ може се читати, једино, оДушењем. Пред нама је права душевна лирика.